

Raül Garrigasait

LA IRA

COL·LECCIÓ ASSAIG
SÈRIE PECATS CAPITALS

Oriol QUINTANA, *La mandra.*

Marina PORRAS, *L'enveja.*

Oriol PONSATÍ-MURLÀ, *Lavarícia.*

Adrià PUJOL CRUELLS, *La gola.*

Anna PUNSODA, *La luxúria.*

Jordi GRAUPERA, *La supèrbia.*

Raül GARRIGASAIT, *La ira.*

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 64
Sèrie PECATS CAPITALS

Primera edició FEBRER DEL 2020

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica ELISENDA SEVILLA I ALTÉS

Imatge de la coberta Caplletra procedent de
Giulio Roscio, *Icones operum
misericordiae*, Bartholomæi Grassii,
Roma, 1586

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S.A.

© 2020 RAÛL GARRIGASAIT
pel text

© 2020 FRAGMENTA EDITORIAL, S.L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 3.876-2020
ISBN 978-84-17796-30-3

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb el suport del Departament de Cultura

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

I	Un alçament	7
II	La primera passió d'Europa	9
III	Aixafar la bèstia	23
IV	La passió de la fi del món	35
V	La ira amiga	55

I

UN ALÇAMENT

EM TREMOLEN ELS LLAVIS, se m'inflen les venes, se'm desfigura la cara; la mirada se'm fa tallant com un ganivet i la veu se'm torna forta i aspra o arrencó a cridar. No sé d'on, em surt una potència inesperada que vol fer pagar alguna cosa a algú. Esclata contra els pares i els fills, contra coneguts i desconeguts, contra objectes i tot. Sembla una reacció purament física, però en el fons hi ha una idea, un judici, la sensació d'haver patit una ofensa o haver presenciat una injustícia; potser tot ho ha desencadenat un pensament. Pot allargar-se, convertir-se en rancúnia sorda, corcar-me per dins, o bé esvair-se de seguida i deixar només un record: he fet el ridícul, o he comès un error, o he complert el meu deure.

Si no sou àngels ni robots, a vosaltres també us ha passat. La ira és la passió més vehement: és

com un alçament de totes les nostres potencialitats físiques i morals. Es forma en aquell punt en què costa distingir entre biologia, conviccions i cultura transmesa; no se sap si s'alça un individu únic o bé tota l'herència dels seus avantpassats, si soc jo o bé és una cosa que ve de fora o de molt amunt o de molt enrere. La ira té una història fonda i, aparentment, un futur esplendorós. La tradició cristiana l'ha considerada un pecat capital, però la Bíblia l'atribueix a la divinitat mateixa; els filòsofs antics hi van reflexionar llargament i la literatura grega s'hi centra en la seva primera narració. En cadascun d'aquests moments hi ha trossos del nostre jo enfurismat. El passat ha fet la ira tal com és avui, un fenomen de moltes capes.

Per tant, si volem comprendre'n res, hem de mirar enrere. I no sols per satisfer una curiositat d'antiquari: explorant la història, podem trobar forats a la gàbia dels tòpics inconscients on vivim, o simplement maneres diferents de viure. Per això, mirar enrere també és mirar endavant. Comencem.

II

LA PRIMERA PASSIÓ D'EUROPA

TOT VA COMENÇAR amb uns homes orgullosos i susceptibles que feien la guerra a Troia. Tots ells, sobretot els més forts, sobretot els més admirats, tenien allò que els grecs en deien un gran *thymós*, una paraula de traducció difícil. El *thymós* era la vida, la força, el desig; però era sobretot la font de tots els impulsos vitals. Els bons guerrers, els guerrers més excel·lents, havien de tenir un gran ímpetu, i quan entraven en combat els dominava una fúria destructiva que els acostava a la glòria o els portava directament a la mort, i la mort consistia a exhalar el *thymós* per la boca i quedar convertit en un cos inert, sense impulsos de cap mena. O bé ser un home que sap enfurismar-se per triomfar al camp de batalla o bé ser un cadàver: aquesta era la disjuntiva a què s'enfrontaven. De vegades, la paraula *thymós* també significava 'ira'. Els millors

guerrers havien de saber fer néixer la ira dins seu. El millor de tots els aqueus, Aquil·les, era el més irascible de tots. Quan li demanaven que dominés el seu *thymós*, ell encara s'encastellava més en la seva passió, i ho va acabar pagant. Perquè el *thymós* era una potència ambivalent, causa de la glòria més alta i de la desolació més extrema. Tot i que ho sabien, els herois no hi podien renunciar. Els quinze mil versos de la *Iliada*, crus i plens de bel·leses que encara fan més crua la guerra, giren al voltant d'aquesta vida problemàtica dels herois, d'aquesta tensió que els fa admirables i temibles i desgraciats. Així arrenca la literatura escrita a Europa.

L'ímpetu, el furor, la ràbia, la ira, el rancor, la indignació: el grec de la *Iliada* té paraules per dir totes aquestes coses, paraules que surten una vegada i una altra, gairebé a cada escena, i que no cobreixen mai el mateix camp semàntic que les nostres. «La ira, canta, deessa, la ira maleïda d'Aquil·les!», comença el poeta, anunciant el tema dels milers d'hexàmetres que vindran. Aquí, en la primera posició del vers i de l'obra i de la literatura grega, l'original diu *mênis*, una paraula solemne i no gaire habitual que només s'aplica als déus; Aquil·les és l'únic mortal dominat per la *mênis*, i això ja l'eleva

per sobre de la resta. Tan sols un gran heroi mereix un poema com la *Iliada*, però el poema mateix recorda d'entrada que la passió d'aquest heroi porta a la destrucció. La seva ira maleïda va dur «milers de sofrences» als aqueus i va enviar a l'Hades les vides de nombrosos herois, i en va deixar els cossos a la mercè dels gossos i dels ocells. Cadàvers inseputs, podrint-se, devorats per les bèsties: per als grecs, i potser per a totes les altres cultures, no hi ha cap imatge més esgarrifosa. Aquil·les, dominat per la ira, es retira del camp de batalla i deixa que els seus companys morin com mosques, i no sols això: n'hi ha tants d'estesos al camp de batalla que se'ls mengen les bèsties; s'ensorra el principi més bàsic de la vida, que és el respecte a la mort. Un cadàver sense cremar o enterrar, a Grècia, és un desordre monstruós que trenca la relació entre els déus i els mortals; és una impuresa que contamina i condemna tota la comunitat, com mostra l'*Antígona* de Sòfocles.

¿Què és aquesta ira-*mênis* que ressona al primer vers de la *Iliada*? No és un rampell de còlera que esclata un moment i desapareix sense rastre, no. Els comentaristes antics la parafrasejaven com una rancúnia duradora o una irritació persistent.